

Emmeloord, 12 maart 2024.

Onderwerp

Rekenkameronderzoek Armoedebeleid

Advies raadscommissie

[...]

Aan de raad.

Status: ter besluitvorming

Voorgesteld besluit

De conclusies van het rekenkamerrapport Armoedebeleid te onderschrijven en de gedane aanbevelingen over te nemen.

Doelstelling

Het rekenkameronderzoek Armoedebeleid aanbieden aan de gemeenteraad ter behandeling en besluitvorming. In dit rapport is nagegaan hoe het armoedebeleid binnen de gemeente is georganiseerd, uitgevoerd en daarover is gerapporteerd aan de gemeenteraad.

Inleiding

Dit onderzoek richt zich op het armoedebeleid. De gemeente Noordoostpolder noemt in haar beleid de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de lage inkomensgrens, als het meest passend. De gemeentelijke regelingen zijn gebaseerd op het wettelijk sociaal minimum (de bijstandsnorm). Het onderzoek betreft de beleidsperiode 2019 tot heden.

Argumenten

1.1. Conclusies

Voor de gemeente Noordoostpolder zijn de volgende conclusies opgesteld:

1. Het armoedebeleid van de gemeente Noordoostpolder is sociaal, ambitieus, maar niet zo toetsbaar
 - 1a Het manifest uit 2023 is zeer ambitieus en zal veel van de gemeente en haar middelen vergen.
 - 1b De definitie armoede wordt niet integraal in beleidsstukken gehanteerd.
 - 1c Doelstellingen zijn niet toetsbaar en hebben onvoldoende samenhang met de visie.
2. De sturing, monitoring, controle van het beleid kan beter
 - 2a Kernegegevens worden niet structureel bijgehouden.
 - 2b De rapportage in de jaarrekeningen heeft geen relatie met het Deelplan Minima.
 - 2c Gemeentelijke regelingen sluiten niet volledig aan op de doelgroepen en voldoende monitoring ontbreekt.
3. Armoedeval treedt beperkt op in de Noordoostpolder
4. Het bereiken van inwoners uit de doelgroep kan beter
 - 4a Communicatie en voorlichting over regelingen is niet optimaal.
 - 4b De aanvraagprocedure wordt als (te) lastig ervaren.
 - 4c De gemeente heeft goed zicht op de organisaties die actief zijn rond het thema armoede.
5. De effecten van de onderschrijving van de begroting kunnen beter inzichtelijk gemaakt worden voor de gemeenteraad
 - 5a De uitgaven voor het minimabeleid zijn de laatste jaren ruim binnen de begroting gebleven.
 - 5b. De gemeenteraad krijgt geen rapportage op basis van het Deelplan Minima.

1.2 Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen en conclusies doet de rekenkamercommissie de volgende aanbevelingen aan het college:

1. **Maak een duidelijke keuze voor de definitie van armoede.** Sluit aan bij het inkomensbegrip, omdat deze het meest is te objectiveren of bij de nieuwe landelijke definitie die in de loop van dit jaar bekend wordt.
2. **Ontwerp voor kerngegevens een systematiek**, zodat periodiek kan worden geëvalueerd of de regelingen nog aansluiten op de doelgroep van de regeling en maak dit onderdeel van de beleidscyclus. Begin met een nulmeting: breng de actuele omvang van de doelgroep van het armoedebeleid in kaart en onderzoek of er daadwerkelijke verschillen zijn tussen Emmeloord en de omliggende dorpen. Bezie of de verschillen dienen te leiden tot een gebiedsgerichte aanpak (mede in het licht van het leidende principe 'voorkomen staat voorop'). Actualiseer de inkomenseffectrapportage ook jaarlijks. Zeker ook omdat het rijksbeleid van grote invloed is op de inkomensontwikkeling. Denk daarbij aan de huur- en zorgtoeslag, maar ook de verschillende heffingskortingen.
3. **Ontwikkel voor de nieuwe beleidsperiode toetsbare en navolgbare doelstellingen met indicatoren.** Vertaal deze naar de indicatoren waarmee de voortgang van het gemeentelijke beleid is te toetsen. Zet de geformuleerde doelstellingen en de te behalen resultaten op basis van indicatoren dan ook centraal in de verantwoording naar de gemeenteraad. Op dat moment kan er ook actief gestuurd worden op de resultaten van beleid. Stimuleer ook dat de rapportages over de uitvoering gericht zijn op de eerder afgesproken doelstellingen.
4. **Onderzoek de mogelijkheden om een regeling voor participatie voor volwassenen en een regeling voor hoge zorgkosten in te stellen.** Betrek hierbij ook het functioneren van het Maatwerkbudget. Nu is deze alleen in te zetten voor participatie. Kijk daarvoor bij de wijze waarop andere gemeenten deze regelingen hebben ontwikkeld of sluit voor de participatieregeling voor volwassenen aan bij het Volwassenenfonds. Evalueer het Maatwerkbudget en bekijk of deze kan worden omgezet naar een regeling die toegankelijk is voor een bredere groep die vanwege omstandigheden buiten de bestaande regelingen vallen. Ook kan aansluiting bij een Stichting Urgente Noden (SUN) een overweging zijn. SUN is een landelijke stichting met regionale of lokale uitvoeringsorganisaties die giften verstrekt aan inwoners die geen aanspraak kunnen maken op een voorliggende voorziening. Hiermee krijgt het Maatwerkbudget een grotere impact.
5. **Verbeter de communicatie en voorlichting over de gemeentelijke regelingen, zodat de toegang en afstemming verbetert.** De gemeente heeft de regelingen wel beschreven, toch geeft de doelgroep zelf aan dat de informatie beter kan. Maak een duidelijke informatiefolder over de regelingen en verspreidt deze ook onder de ketenpartners. De toegang tot de regelingen voor kinderen is nu zowel bij de gemeente als bij Stichting Leergeld belegd. Op zich hoeft dit geen probleem te zijn, maar door het verschil in de gehanteerde inkomensgrenzen kan dit tot onduidelijkheid leiden voor de doelgroep en over de beschikbare voorliggende voorzieningen. Zorg voor goede afstemming tussen beide organisaties op uitvoeringsniveau.
6. **Onderzoek en verbeter de werkwijze, de inrichting en de toegang van het Sociaal Loket**
 - a. Kijk opnieuw kritisch naar de inrichting van de werkwijze rond het Sociaal Loket.
 - b. Evalueer de aanvraagprocedure. Neem daarbij ook de positie van het Sociaal Loket in ogenschouw en bekijk of de inwoner direct bij de aanvraag bij het Sociaal Loket ondersteund kan worden. De aanbeveling is om de hulp bij het invullen van formulieren en het afhandelen van de aanvraag op één plek te doen, zodat inwoners niet naar verschillende plekken hoeven te gaan.
 - c. Bekijk ook of de ervaren complexiteit in het aanvraagproces kan worden verminderd. Kijk hierbij kritisch naar de verschillende gebruikte formulieren.
 - d. Ook is een aanbeveling om te onderzoeken of de gemeente kan overgaan naar één beoordeling van een inwoner per jaar. Indien de inwoner dan recht heeft op een regeling, kunnen ook de vergoedingen vanuit andere regelingen worden toegekend.

7. **Geef uitvoering aan het plan om het maatschappelijk voorveld te hervormen en neem dit breder dan alleen voor het zorglandschap.**

Betrek hierbij ook de afspraken die gemaakt zijn in het kader van Krachtig Noordoostpolder 2.0. Laat de organisaties actief participeren in de uitwerking ervan en bespreek ook of een structurele vorm van netwerkoverleggen gewenst is door de gemeente en door het werkveld. Indien dit gewenst is, draag dan ook zorg voor de implementatie ervan.

Werk het (zeer ambitieuze) manifest uit in concrete en haalbare doelstellingen en bezie of de uitgangspunten passen bij het beleid en de financiële mogelijkheden van de gemeente.

Maak daarbij ook meer concrete werkafspraken over de integrale werkwijze. Maak duidelijk wat hier onder verstaan wordt en werk het proces nader uit. Dit zal leiden tot een meer uniforme werkwijze binnen de gemeente Noordoostpolder voor de inwoners. Ook zal dit leiden tot nog meer duidelijkheid over de onderlinge taakverdeling tussen organisaties.

8. **Onderzoek de redenen waarom de uitgaven altijd binnen de begroting zijn gebleven.**

Heeft dit te maken met een weinig taakstellende of ambitieuze begroting of wordt er te ruim begroot? Pas daarop de systematiek van begroten aan en zorg dat deze taakstellend is en in relatie is tot de te bereiken doelstellingen vanuit het armoedebeleid. Een mogelijkheid is ook dat de raad de begrotingsruimte gebruikt voor verruiming van het beleid. Biedt de raad (op basis van het onderzoek) scenario's aan voor het inzetten of afkomen van de begrotingsruimte.

9. **Onderzoek verder in scenario's hoe de gemeente de inkomensgrenzen en het normbedrag voor een regeling zodanig kan aanpassen om de demping van de groei van het inkomen voor haar inwoners te verzachten.**

De gehanteerde inkomensgrenzen en de bedragen zijn in vergelijking met andere gemeenten relatief laag. Neem dit mee in de herijking van het beleid door dit in verschillende scenario's in kaart te brengen. Kijk daarbij ook naar de te hanteren inkomensgrens voor deze regeling.

Voor een aantal regelingen hanteert de gemeente Noordoostpolder met 110 procent van het wettelijk sociaal minimum een relatief lage inkomensgrens.

Op basis van de bevindingen en conclusies doet de rekenkamercommissie de volgende aanbevelingen aan de gemeenteraad

10. **Neem als gemeenteraad meer de regie op de sturing van het beleid.**

Maak duidelijke afspraken over de informatieproducten die in elke fase rond besluitvorming opgeleverd dienen te worden. Schematisch is in een figuur in het rapport een weergave opgenomen van de informatieproducten ten behoeve van besluitvorming door de gemeenteraad. Bezie ook op welke wijze het financiële overschot aangewend kan worden.

11. **Het college op te dragen een plan van aanpak op te stellen voor de uitwerking van de bovenstaande aanbevelingen** en dit binnen 6 maanden voor te leggen ter besluitvorming aan de gemeenteraad.

Kanttekeningen

Rekenkamerrapporten zijn er om de controlerende rol van de gemeenteraad te versterken en het beleid en bestuur van de gemeente Noordoostpolder te helpen verbeteren. Dat vraagt van alle betrokkenen een kritische, onderzoekende en lerende houding. Voorgesteld wordt de gedane aanbevelingen, zoals deze in het raadsvoorstel staan beschreven en nader zijn gespecificeerd, over te nemen. Aan het eind van het rapport is de bestuurlijke reactie van het college opgenomen en het sluit af met een nawoord van de voorzitter.

Planning/uitvoering

In de beeldvormende behandeling op 8 april 2024 krijgt u gelegenheid de opstellers van het rapport vragen te stellen. Op 21 mei 2024 is vervolgens de oordeelsvormende bespreking tijdens de raadscommissie en in de raadsvergadering van 3 juni 2024 is de besluitvorming over de conclusies en aanbevelingen.

No. 24.0000258-4

Bijlagen

Rekenkameronderzoek Armoedebeleid

De Rekenkamer Noordoostpolder.

Portefeuillehouder : R. van Amersfoort
Steller : namens de rekenkamer Noordoostpolder
Mevr. E.M.L. Fogl (secretaris rekenkamercommissie); 06 30 92 69 65;
Esther.fogl@mac.com;

